

equivalent fonètic perfecte del verb *ébardeler* que registra el FEW (ibid., § 7) com a estès en un bon nombre de parlars al Nord del desguàs del Sena, a quasi tot el domini picard i extrem NE. del normand, des del País de Bray, fins a Démuin, Saint Pol i Boulogne sur Mer (amb variants *éberd(e)ler*, etc.) «écra-ser», «écra-ser un corps mou (limaçon, poïre)».

Per al tipus pre-romà BARRO-/BARDO- es pot veure el FEW i el REW, però tenint en compte les importants rectificacions que hi vaig fer en el DCEC (BARRO, BARDO II, EMBADURNAR): no és veritat, en efecte, que *barro* es trobi arrelat enlloc més que en el domini castellà (no portuguès, italià ni gallo-romànic). La variant BARD-, que per al cas ens interessa és gallo-romànica sobretot, i en particular occitana, amb gran extensió, arrelament i antiguitat en aquesta llengua, on ja el trobem des dels orígens amb l'acc. de 'morter de construcció' o 'argamassa': «que sus e-l cap li farai *bart* / de cervel mesclat ab malha», escrivia jactanciosament i amb forta imatge Bertran de Born (mal entès en Rayn. II, 188; cf. PSW), i en altres és «boue, limon»; també el verb *bardà* 'pavimentar' («pflastern»), que PMeyer ja va documentar en algun document del S. XV o XVI en els Baixos Alps; a la part oriental, en efecte, *bard*, des de la idea de 'sòl d'argila o tàpia' ha arribat fins a 'llamborda': «dins li gleiso deserto e clavado a tres tour, / anessiàs pas, femo tardiero, / lou front pendent su 'no cadiero, / restà 'ndourmido!... A la sourniero, / pourriàs vèire li *bard* s'eigrejà, tout autour», trad. «dalles», *Mircio* VI, 60.7.

Resumint podem dir que el tipus oc. *bart* s'estén per quasi tota la Terra d'Oc, des de Bearn al Baix Llemosí, Tolosa, Tarn, Roergue, Alta Alvèrnia; i, desviat cap a la idea de 'paviment', 'llamborda', des del Gard fins als Baixos Alps; menys general en el domini d'oïl, però tanmateix representat en derivats a l'Oest, en el territori francoprovençal, picard, etc. Deçà els Pirineus tenim també la variant en *-rd-* en l'arag. *bardo*, que arriba fins a Benasc i *bard* 'terra barrejada amb aigua que s'usa per fer les parets d'obra de les cases' arriba tot just a penetrar en el Pallars superior, només al capdamunt de la Vall de Cardós (Tavascan, BDC XXIII, 276). L'àrea del mot revela un terme pre-romà, potser pre-cèltic o cèltic, si bé no li coneixem afinitats indoeuropees.¹

Sembla que del mateix mot *bard* deriva el b-emp. *esbardufar* 'embrutar', 'villipendiar' (V. Català, Ir. Rocas) tal com el cast. *embadurnar* < *embardunar* (veg. DCEC): en la formació, i particularment en la gènesi de la terminació, degué col·laborar especialment *enllardufar*, que per la seva banda deu resultar de la interacció d'*enllordar* amb *llejre* (*enllejardar*).

¹ Semànticament no fóra inconcebible, però sí bastant forçat, de relacionar amb la família de l'isl. mod. *var* 'lleganya', suec *var* 'pus', ags. *worsm* id. i rs. *vered* 'gra de posterna, tumor' (Pok., IEW, 1151).

Esbardissar, V. *bardissa* *Esbargada*, V. *bregar*

Esbargida, *esbargiment*, *esbargir*, V. *espargir* *Esbarja*, V. *esbarzer*

ESBARJAL o +ALBARJAL, 'gavet, Rhododendron ferrugineum', nom pirinenc d'origen pre-romà. No és impossible que hi hagi alguna relació genètica amb *ESBARZER*, per més que siguin plantes ben diferents: botànicament no tenen més en comú que formar bardissa travada. Diuen *azbarzál* a Esterri de Cardós, *albarzál* a Tavascan, i com que allà afegiren que *azbarzò* és el fruit vermell que fa una mata de l'alta muntanya, mata de fulla semblant a la de l'esbarjal, es pot entendre que es tracti de l'espècie de fruiteta d'aquest color produïda pel gavet; veg. les meves notes de BDC XXIII, 274, i VRom. II, 155 (ben inexactament reportades per *AlcM*). Més versemblant que el parentiu amb *esbarzer* és que n'hi hagi amb el nom de la mateixa mata a les valls adjacents de més a l'Est: *abarsét* a Àreu i Farrera (1933), a Andorra (Cortinada, 1932, St. Joan Fumat, 1958)¹ i a Cerdanya (Meranges, 1935; del qual diu alguna cosa JHubschmid, *Pyr.-wörter vorrom.*, 60); en aquest mateix poble, en lloc d'*abarsét*, havia sentit mesos abans *abrsését*, que sembla derivat d'*abraçar*, per tant sospito que la forma primitiva fos **a(l)barget* (paral·lel a *albarjal*), alterada per una etim. pop. per la idea de l'entrellaç, entortolliment o *abraçament* que és propi del brançam d'aquesta planta.

En altres valls pirinenques tinc recollits altres noms on s'adverteix el mateix element *-bar(d)-* que veiem en aquests i en *bardissa*: *bardanal* a la Vall d'Àneu (Espot, Alós, 1932, etc.), *talabard* a Cerdanya (C. Aug. Torras), *salabardà(r)* a l'Alt Berguedà (Gresollet, etc.). En fi tenim *abardo* f. en gascó pirinenc (Rohlf's, *Le Gc.*, § 9). En conclusió podríem sospitar que hi hagi en tot això un radical BARD- pre-romà comú amb *BARDISSA*, i en part amplifícat com a BARDĪ-, d'on *-barz-*.

D'altra banda ha estat molt estesa la comparació del rododendron amb una rosa o roser, partint de la vistosa flor vermella de la mata pirinenca: en això es basa el nom savi *Rhododendron ferrugineum*, pròpiament 'arbust de roses', i el nom francès *laurier-rose des Alpes*. És, doncs, una idea temptadora, versemblant i possiblement encertada, de relacionar aquest radical BARD(Ī)- amb el nom mediterrani, o indoeuropeu meridional, de la rosa, **w̥r̥do-/w̥rodi̯o-/w̥roda*, que ha donat el gr. *ródon*, colí *φρόδον* (i *ροζα*, *ροδέα*), ll. *rosa*, irani antic **w̥r̥da-* (d'on el persa *gul*), manllevat per l'armeni en data arcaica amb la forma *vard*, en arameu *vardā*. És sabut que tots aquests noms tenen origen comú, si bé no tots els lingüistes estan d'acord en si es tracta d'un mot manllevat per aquestes llengües indoeuropees a una font «mediterrània» comuna (Meillet) o pertanyent al lèxic d'una part de l'indoeuropeu (Walde-H.), (Pok., IEW, sembla tàcitament estar d'acord amb allò); però per al cas, no fóra d'una gran importància: també una forma VARD(Ī)- d'un dialecte mediterrani hauria pogut propagar-se per via ibèrica, mudant-s'hi en BARDĪ-,